

Cumhuriyet Döneminde Tunceli'de Eğitimin Tarihi Gelişimi

The Historical Development Of Education In The Republic Period In Tunceli

Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
Orcid :***

ÖZET

Eğitim insanlık tarihinin başlangıcından beri çeşitli şekillerde bireylerin yetiştirilmesinde önemli olmuştur. Zamana göre aileden başlayan ilk eğitim, inanç kurumlarında, devlet kurumlarında ve sanatla ilgili farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Dünyada ulus devletleri ve anayasal devlet sisteminde eğitim devletin asli görevleri arasında yerini almıştır. Osmanlı Devleti Tanzimat Dönemi ile başlayan modern eğitim kurumları ve öğretmen yetiştirme döngüsü Meşrutiyet dönemlerinde artarak devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus devlet modeli içerisinde ulusu inkişaf etmek için eğitime büyük bir önem verilmiştir. Ülkede öncelikle okur yazar oranını yükseltmek, tüm kademelerde okullaşma oranı yükseltmek, karma eğitime geçme, kırsal alanı kalkındırmak önemli hedefler arasında yer almıştır.

Bu araştırmada Türkiye'de cumhuriyet süreci içinde Tunceli'de eğitimin tarihi gelişimi, okuryazar oranı, okul ve öğrenci sayıları, okul ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları, eğitim alanındaki gelişmeler araştırılmıştır. Araştırmada Cumhuriyet Dönemi'nde Tunceli'de eğitim göstergeleri ile Türkiye ortalaması karşılaştırılarak ildeki eğitim seviyesinin durumu tespit edilmiştir. Çalışma Devlet İstatistik Enstitüsü ve TÜİK verileri, DPT verileri ve Milli Eğitim Bakanlığı istatistik verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, dönem, Tunceli, tarih, eğitim, gelişme.

ABSTRACT

Education has been important in raising individuals in various ways since the beginning of human history. According to time, the first education starting from the family took place in different ways in religious institutions, state institutions and art. Education has taken its place among the main duties of the state in the nation states and constitutional state systems in the world. The modern educational institutions and teacher training cycle, which started with the Tanzimat Period of the Ottoman Empire, continued increasingly during the Constitutional Period. In the nation-state model of the Republic of Turkey, great importance was attached to education in order to develop the nation. Increasing the literacy rate in the country, increasing the schooling rate at all levels, transitioning to co-education, and developing rural areas were among the important targets.

In this research, the historical development of education, literacy rate, the number of schools and students, the number of students per school and teacher, and the developments in the field of education in Tunceli during the republican period in Turkey were investigated. In the research, the education level in the province was determined by comparing the education indicators in Tunceli in the Republican Period with the average of Turkey. The study was carried out using State Institute of Statistics and TÜİK data, SPO data and Ministry of National Education statistics.

Keywords: Republic, period, Tunceli, education, development.

GİRİŞ

Tunceli, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Fırat Havzası'nda 7 774 km² alanda yer alır ve Türkiye yüzölçümünün %1'ini kaplamaktadır. 39° 36' ve 38° 46' kuzey enlemi, 38° 19' ve 40° 26' doğu boylamı arasında kalmıştır. Tunceli'de coğrafyanın % 70'ini dağlar, % 25'ini bozkırlar ve sadece % 5'ini ova ve düzlükler kaplar.

Tunceli hudutlarında yer alan dağlar, Doğu Torosların devamı niteliğindeki batı- doğu istikametinde uzanmaktadır. Munzur Dağları ve devamı olan Avcı Dağları ise coğrafyanın kuzeybatı ve kuzey sathında tabii hududu teşkil ederken ilin kuzeydoğusunda Bağırpaşa Dağı bulunur. İldeki tepe

noktası, Munzur Dağlarının doğusunda 3463 m yükseltideki Akbaba iken orta ve güney taraflarında 1500-2000 m yükseltide arı ardına tepeler bulunur. Mazgirt'in doğu tarafında Kırklar Dağı (2033 m), Hozat'ın güneydoğusundaki Topatan Tepe (2234 m) , Merkez ile Ovacık arasında yer alan Karaoğlan Dağı (2422 m) belli başlı tepeleridir. Her bir diğerinden derin ve dar düzlüklerle ayrılan ve tek tek yükselen bu dağlar meşe ormanları ile örtülüdür. Dağların yamaçlarında ardıc ağaçları da vardır.

İl coğrafyasının % 25'ini kaplayan bozkırlar, Munzur Dağlarının ve Bağırpaşa Dağının doruklar mevkiinde, yüksek sırtlarla çevrilmiş ovalar şeklindedir. Bundan başka güneydoğu ve doğuda Pülümür Çayı Vadisine inen kısımda, muhtelif yükseklik derecelerinde dizilmiş bozkırlar yer alır. Bunların en meşhurları, Mercan Dağları üzerindeki Merk Platosu ve Munzur Dağlarının orta kısmında bulunan Kepir Platosu 'dur. Kışları oldukça sert olan bu yaylalardan yazın mera olarak yararlanılır. İlin orta ve güney kısımlarındaki dağlarda kalkerli kayaların aşınmasıyla ortaya çıkan bozkırlar, ot ve su kaynakları bakımından kuzeydeki yaylalardan oldukça zayıf olmasına rağmen ulaşımın iyi olması ve otlatma süresinin uzunluğu bakımından hayvancılıkla uğraşanlar için oldukça önemlidir.

Tunceli'de vadiler, yüksek ve sarp kesimlerde bir taraftan ilde diğer taraftan diğer illerle olan irtibatı mümkün kılan tabii ulaşım imkânlarını sağlamaktadır. Ekseriyetler güney doğrultusunda uzanan vadiler daha tekâmülünü sağlamamış dar ve dik yarıklar şeklindedir. Tektonik çöküntü kısımlarında meydana gelen akarsu vadileri nispeten daha geniştir. İlin en önemli vadileri Munzur, Mercan, Pülümür, Peri ve Tahar Çayı Vadisi'dir. Bunların özellikle güneyde yer yer genişleyen kısımlarında ziraat imkânı vardır.

Tunceli'de mühim kabul edilen ova ve düzlükler coğrafyanın % 5'ini oluşturur. İlin kuzey kısmındaki düzlükleri, Munzur Dağlarının güneyindeki çukurlukta oluşmuş Zeranik Ovası ile Ovacık ilçesinin Yeşilyazı Nahiyesi'nde yer alan Yeşilyazı Ovasıdır. Munzur Dağlarından ovaya doğru birçok akarsu ve yüzey sularının taşıdıkları maddeler, çöküntü yüzeyinin tabanında kalın bir alüvyal toprak tabakası meydana getirir. Ovacık Ovası yaklaşık 74 Km² çapında ve 1350 m yükseltilidir. Buranın toprağı bitkisel üretime elverişlidir ancak iklimin çok sert oluşu ziraat faaliyetlerini daraltmaktadır. Ovacık İlçesi Yeşilyazı Nahiyesi'ndeki Yeşilyazı Ovası ise yaklaşık 44 Km² alana sahiptir. Bu ovalarda hububat ve bakliyat ekimi yapılırken ancak bir kısmında sulu tarım yer alır.

İlde Doğu Anadolu'nun sert iklimi etkili olduğu için yazlar serin ve kısa, kışlar uzun ve soğuk geçmektedir. Bitki örtüsü, meşe ve ardıc ağaçlarıyla çayır otlarından oluşmaktadır. Düzlüklerde ve akarsu kenarlarında meşe ağaçları yoğundur. Buralarda meşeden az olmakla birlikte ardıc, gürgen, dişbudak, akağaç, söğüt, kavak ve çınar ağaçları da yer alır. Yaylalarda tabii bitki örtüsünü bodur mera otları kaplar. Munzur Vadisi tabanında ve su kenarlarında karışık olarak dişbudak, çınar, karaağaç, akağaç, kızılbaş, asma, huş, ceviz, yabani fındık, kavak, söğüt ve çalı türlerinden meydana gelen zengin bir bitki örtüsü yer alır. Munzur Vadisi Milli Parkı'nda 1518 çeşit bitki çeşidi bulunmaktadır; 43 çeşidi Munzur Dağlarına, 227 çeşidi Türkiye'nin endemik türlerine aittir. Munzur Dağlarından hariç hiçbir yerde yer almayan endemik bitkiler arasında; Çan Çiçeği, Erzincan Kirazı, Bindebir Keklik Otu, Munzur Kekiği, Munzur Dügün Çiçeği, Dağçayı, Munzur Dağı Oltuotu ve Menekşe bulunur.

İl nüfusu az olan iller açısından Türkiye'de Bayburt'tan sonra ikinci sırada gelmektedir. İl 1980 yılında 157 974 kişilik nüfusu ile ülkede 65. sırada gelmektedir ve Türkiye nüfusunun binde 3,5'i burada yaşamaktadır (Yurt Ansiklopedisi: 1982, 7308). 1990 yılında il nüfusu 122 027'dir. İlde doğurganlık düzeyi yüksek olduğu halde nüfustaki azalmanın sebebi göç hareketidir. Öyle ki 2000 yılına gelindiğinde ilin nüfusu 83 642'ye kadar düşmüştür. 2017 itibariyle de il nüfusu 82 498'dir (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Nüfus Verileri, İlgili Yıllar).

İlin coğrafi ve fiziksel koşulları ele alındığında zor kış şartları karşımıza çıkmaktadır. İl sert bir iklime sahiptir, karın yerde kalma süresi uzundur. Bununla beraber toprağı engebelidir. Bu sebeplerle ilde bitkisel üretim için ayrılan alan azdır. Daha çok tahıl üretimi yapılmaktadır. İlin kuzey kesiminde yer alan Ovacık'ta fasulye ve kengersakızı yetiştirilir. İlin güneyine doğru yükseklik 1000 m kadar düşer ve burası da akarsular tarafından derin vadiler haline getirilmiştir. Bu vadi tabanlarında tahıldan başka dut, ceviz, vb. ürünler yetiştirilir. Tarımsal faaliyetlerin esas yoğun olduğu yerler Pertek, Çemişgezek, Mazgirt ve Merkez İlçe'nin büyük bir kısmında yapılır. Çünkü bu ilçeler daha ılıman bir iklime sahip olup bazı meyve ve sebzeleri yetiştirmeye uygundur. İlde ekonomik faaliyetlerin başını hayvancılık çeker. Sert iklim koşulları ve coğrafi yapı ilde tarımın istenilen düzeyde yapılmasını engellemektedir. Hayvancılık faaliyetlerinde küçükbaş hayvancılık ve arıcılık önemlidir.

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TUNCELİ'DE EĞİTİM ALANINDAKİ GELİŞMELER

Eğitimi Selahattin Ertürk bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik bir değişme meydana getirme süreci şeklinde tarif etmiştir (Ertürk: 1998, 13). Meşhur fikir insanı Platon'a göre eğitim, bireye olgunluk kazandırır. Kant ise eğitimin insanın doğuştan sahip olduğu birtakım yeteneklerini geliştirdiğini söylemektedir. J.J. Rousseau ise eğitimi insan yetiştirme sanatı olarak tanımlarken E. Durkheim eğitimi, toplumsal olmayan kuşağı toplumsal yapmak şeklinde tarif eder (Sürmen: 2011, 4-5).

Kurtuluş Savaşı sonrası ülkede çeşitli alanda olduğu gibi eğitim alanında da etkinliklere başlanmıştır. 23 Nisan 1920'de TBMM açıldıktan hemen sonra 2 Mayıs 1920'de Maarif Vekaleti oluşturulmuştur. Mustafa Kemal'in Büyük Taarruz sonrasında "Türk Ordusu askeri mücadeleyi zaferle kazandı, ama gerçek kurtuluş savaşı siz öğretmenlerle kazanılacaktır" (Akarsu: 2000, 3) sözü maarif alanda gerçekleştirilecek faaliyetlerin oldukça ehemmiyetli ve zaruri olduğunu göstermektedir.

Maarif faaliyetleri 1923'ten 1960'lı yıllara değin farklı birimlerce gerçekleştirilir. Bu süreçte yurtda okuryazar ve her kademedeki okullaşma oranı düşüktür. 1963-2008 seneleri içinde toplam 3 tane uzun vadeli stratejik plân ve 9 tane beş yıllık kalkınma plânı hazırlanır. Bu plânlar çerçevesinde devletin maarif siyaseti belirlenmiştir. Özellikle dünyada II. Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş, gelişmekte ve az gelişmiş ülkeler sınıflandırması içerisinde eğitim gelişmişlik göstergeleri arasında belirleyici bir rol üstlenmeye başlamıştır. Böylece hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere eğitimin önemi giderek artmıştır. Bu kapsamda b ülkelerde eğitim alanında gerçekleştirilen faaliyetler ve bu alanda yapılan yatırımlar ivme kazanmıştır.

a.Okuryazarlık

Tunceli'de okuryazarlık oranı diğer Doğu Anadolu illeri ile kıyaslandığında iyi durumdadır. Doğu Anadolu illerinin çoğunda okuryazarlık oranı % 50'nin altındadır ve hatta bazı illerde bu oran % 40'ın da altına düşmektedir. 1945'te il okuryazarlık oranı % 20,7'dir. İzleyen yıllarda bu oran artmışsa da ülke geneline göre düşüktür. Okuryazarlık oranındaki esas artış 1960 yılından sonra olmuştur.

Okuryazarlık oranı 1945-1960 yılları arasında %21'den %29'a çıkarken (Yurt Ansiklopedisi: 1982, 7325), 1960-1975 yılları arasında da fark 1 kata yakın artmıştır. Okuryazar erkek ve kadın arasındaki fark da dikkati çekmektedir. O yıllar temel alındığında kız çocuklarının okula gönderilmeyişinin yaygın bir davranış olduğunu ve bu durumun da kadın okuma yazma oranına etki ettiğini söylemek mümkündür. Erkek okuryazar oranı 1950'den sonra kayda değer bir artış yaşanmaya başlanırken, okuryazar kadın oranındaki artış 1960 yılından sonra görülmüştür. İlde 1980 yılında 6+ yaşlardaki nüfusa bakıldığında, herhangi bir okuldan mezun olmamış ancak okuma yazma bilenlerin oranı % 19'dur. Bir okul bitirenlerin oranı ise % 41,6'dır. Bunların büyük bir

bölümü ilkokulu bitirenlerdir. 6+ yaş nüfus içerisinde ilkokul mezunlarının oranı % 30,6, ortaöğretim bitirenlerin oranı % 10, yüksekokul mezunlarının oranı ise % 1'dir.

DPT'nin 1975 verilerine göre eğitim alanında iller arası gelişmişlik sıralamasında il 36. sırada yer almıştır (Yurt Ansiklopedisi, 7324). Eğitimin temeli olarak nitelendirebileceğimiz okuryazarlık oranları açısından ili tablo 1'deki göre değerlendirdiğimizde hem Türkiye ortalamasının altında kaldığı hem de kadın erkek okuryazarlık oranları arasında fark olduğu açıktır. 1945 yılında okuma yazma bilen erkekler %33,3, kadınlar da %8 ile %41, 9 olan Türkiye değerlerinin altında kalmıştır. 2013 yılına gelindiğinde ilin okuryazarlık oranlarında bir artış olsa da yine Türkiye ortalamasından düşüktür. Ülkede 6 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyenlerin oranı yüzde 3,78 iken Tunceli'de bu oran 7,3'tür (TÜİK: 2015).

Tablo 1: 1945/1960/1990/2013/2016 Yılları Okuma Yazma Bilenlerin Oranları

	Bilen bay 1945 %	Bilen bayan 1960 %	Bilen bay 1990 %	Bilen bay 2013%	Bilen bay 2016%	Bilen bayan 1945 %	Bilen bayan 1960 %	Bilen bayan 1990 %	Bilen bayan 2013 %	Bilen bayan 2016 %
Tunceli	33,3	44,5	83,9	97,3	97,6	8,0	12,9	64,6	86,1	86,9
Türkiye	41,9	53,6	88,7	98,6	98,8	16,1	24,8	71,9	93,4	94,1

Kaynak: (DİE,1960; DİE,1990; TÜİK, 2013). Not: 1945 yılında 7 yaş ve üzeri nüfus esas alınırken, 1990, 2013 ve 2016 yıllarında 6 yaş ve üzeri nüfus esas alınmıştır.

Okur yazar bay ve bayan oranlarına bakıldığında 1945-1960 yılları arasında il ile Türkiye değerleri arasında belirgin bir fark vardır ve ilin değerleri ülke değerlerinden düşüktür. 1990 yılına gelindiğinde il değerleri, ülke değerlerine yakın hale gelmiştir. Ancak erkek okuryazar oranı bayanların oranına göre daha az bir farklılık göstermektedir. 2000 yılında ilde okuryazar nüfus oranı 82,99, okuryazar bayan nüfusunun toplam bayan nüfusuna oranı 69,88'dir. 2013-2016 yıllarında da bay okuma yazma oranları ülke değeri ile hemen hemen aynı iken, bayan okuma yazma oranlarındaki farklılığın devam ettiği görülmektedir.

b.Okul Öncesi

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar okul öncesi eğitimde dikkate değer bir yol kat edilmiştir. Yıldan yıla okul öncesi okullar, öğrenciler ve bu okullarda görev yapan öğretmen sayısında artış olmuştur (Derman ve Başal: 564). Tablo 2'de de görüldüğü gibi Tunceli'de okul öncesi okul, öğretmen ve öğrenci sayısında 2007'den 2014'e kadar 7 yıl içinde artış meydana gelmiştir. 2015 yılı okul öncesinde (3-5 yaş) okullaşma oranı %53,2'dir.

Tablo 2: 2007-2013/14 Okul Öncesi Eğitim Alanında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Okul	Öğrenci	Öğretmen
Türkiye 2007	22 506	701 762	25 901
Tunceli 2007	35	1029	62
Türkiye 2014	26.698	1.059.495	63.327
Tunceli 2014	25	1187	85

Kaynak: MEB, 2006-2007; TÜİK 2013.

2016 yılında ilde okulöncesi okul sayısı 27 olmuştur.76 şube, 74 derslik, 663 erkek öğrenci, 629 kız öğrenci bulunurken, 6 erkek öğretmen ve 75 kadın öğretmen de görev yapmaktadır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

c.İlkokul

Cumhuriyet'in ilk yıllarına baktığımızda ilde ilkokul sayısının çok az olduğu görülmektedir. 1937'de ilde 28 ilkokul bulunmaktadır. Bu tarihten 1943'e kadar ilkokul sayısı 64'e çıkmıştır. Bu süre zarfında kurulan 36 ilkokulun 35'i eğitimli okuldur. Zaten bu artışta o yıllarda yürütülen eğitim programının katkısı olmuştur. Ancak yine de ilin değerleri ülke değerlerinden düşüktür. İlkokul sayısındaki asıl önemli artış 1950 ve 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. İlkokul sayısı 1962'de 247, 1971'de 390, 1980'de 383, 1992-93'de 333 ve aynı yıl Türkiye'de 49 974'tür.

İlde okul sayısında bir yetersizlik vardır. 1980 yılında ildeki toplam ilkokul sayısı 383'tür ve 53 köyde okul yoktur. Ayrıca pek çok köy altı yerleşim yerinde ilkokulun olmaması eğitim seviyesinin

düşmesine yol açmaktadır. Kırsal kesimde eğitim düzeyinin geri oluşunun diğer bir göstergesi de ikili öğretimin yaygınlığıdır. 1980 yılında köy okullarının % 35’inde ikili öğretim yapılmaktadır.

30 Mart 2012 tarihli ve 6287 sayılı yasa ile 2012/13 öğretim yılı itibariyle 12 senelik kademeli zorunlu eğitime geçiş yapılmış olup, bu dönemdeki ilkokul sayısı da ilde 33, Türkiye’de 29 169’dur (TÜİK: 2013). 2016 yılına gelindiğinde ildeki ilkokul sayısı 28 iken, bu okullarda toplamda 203 şube ve 278 derslik bulunmaktadır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

Tablo 3: Tunceli Kent ve Kır Okullarındaki Öğrenci Sayısı

Yıllar	Kent		Kır		Genel Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
1961-62	1656	873	9323	3540	15.392
1970-71	2449	1937	13.666	8873	26.925
1979-80	2880	2628	10.017	8641	24.166

Kaynak: DİE; Milli Eğitim İstatistikleri, İlköğretim, İlgili Yıllar; Yurt Ansiklopedisi, s.4326

Cumhuriyet’in ilanının ilk 20 yılında nüfusun çoğu kırsalda yaşamaktayken öğrencilerin sadece yarsından biraz çoğu kırsalda yaşamaktadır. 1943 yılında kırsal kesimdeki öğrenciler tüm öğrencilerin % 51’ini oluşturmaktadır. İlköğretimin kırsala yayılması 1945-1970 yılları arasında olmuştur. Bu dönemde kırsalda okuyan öğrenci sayısında artış gözlenirken, bu kesimdeki öğrenciler ilkokula giden öğrencilerin %80’inin teşkil etmektedir. Bu tarihten itibaren kırdan kente ya da il dışına göç hareketi olduğundan kırsal kesimdeki öğrenci sayısı düşmüştür. Bu düşüş hem kız hem de erkek öğrencilerin sayısında görülmekle beraber en çok erkek öğrencilerdedir (bkz. Tablo 2).

İlde ilkokul düzeyinde ilerlemem sağlansa da kız ve erkek öğrenci arasındaki sayısal fark giderilememiştir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında kız ve erkek öğrenci dengesini yakalamak zor olmuştur. Özellikle de kız öğrencilerin sayısı düşüktür. 1937’de ildeki ilkokul öğrencilerinin %19’u; 1980’de ilkokula gidenlerin %47’si kız öğrencidir.

İlkokullarda yine Cumhuriyet’in ilk yıllarında öğrenci sayısı pek azdır. 1923’de ilkokulda öğrenci sayısı 1200, 1943’te 3400 iken, 1962 yılına kadar bu sayı 3,5 kat artarak 15.400’e ulaşmıştır. 1971-1980 yılları arasında il göç verdiğinden öğrenci sayısında bir azalma olmuştur ve 1980 yılına gelindiğinde ilkokuldaki öğrenci sayısı 24.200’dür (Yurt Ansiklopedisi: 1982, 7325). 1989-1999 yılında bu sayı 19 929 iken (DİE: 1993, 113), 1992-1993 16 056’dır. 2012/13 yılında 12 yıllık zorunlu eğitim ile de ilkokullardaki öğrenci sayısı 3 441’dir. 2016 yılında ilde ilkokul seviyesinde 1 379 erkek öğrenci, 1 334 kız öğrenci vardır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

Tablo 4: 1993-2013-2016 İlkokullarda Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Okul	Öğrenci	Öğretmen
Tunceli 1993	333	16 059	886
Tunceli 2013	35	3 337	293
Tunceli 2016	28	2 713	250

Kaynak: DİE, 1993; TÜİK, 2013, 2016

Cumhuriyet’in ilk yıllarında ildeki ilkokullarda öğretmen sayısı da yetersizdir. 1937 yılında ilde görev yapan öğretmen sayısı 59’dur. 1943 yılına gelindiğinde bu sayı 95’e yükselmiş, bu yükseliş 1980 yılına kadar devam ederek 1088’e ulaşmıştır. 1989-1990 yılları arasında ilkokullardaki öğretmen sayısı 857, 1992-1993’te 886, 2013 yılında da 293’tür. 2016 yılında ildeki ilkokullarda 119 erkek öğretmen, 131 kadın öğretmen görev yapmaktadır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

d.Ortaokul

Tunceli’de 1980 yıllarına kadar ortaokul seviyesinde eğitim veren okul pek yoktur. 1965 yılında ildeki 8 ilçede 1’er tane olmak üzere toplam 8 ortaokul vardır. Bu sayı 1980’de 18’e, 1983’de 30’a yükselmiştir. İlde mesleki ve teknik ortaokullar 1970 yılı itibariyle açılmıştır. 1980 yılında bu okulların sayısı 10 olup, 4 tanesi ortaokul düzeyindedir. 1989-1990’da genel ortaokul sayısı 27,

mesleki ve teknik ortaokul sayısı ise 7'dir. 1992-1993 yılında genel ortaokul sayısı 26, mesleki ve teknik ortaokul sayısı 8'dir (DİE: 1994; MEB; Yurt Ansiklopedisi: 1982, 7325). 2012/13 yılında ortaokul sayısı 26'dır. 2016 yılında ilde 26 ortaokul, 196 şube ve 225 derslik vardır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

Tablo 5: 1993-2013-2016 Ortaokullarda Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Genel Ortaokul	Mesleki ve Teknik Ortaokul	Genel Ortaokul (Öğrenci)	Mesleki ve Teknik Ortaokul (Öğrenci)	Genel Ortaokul (Öğretmen)	Mesleki ve Teknik Ortaokul (Öğretmen)
Tunceli 1993	26	8	6 577	700	148	8
Tunceli 2013	26	---	3 704	---	385	---
Tunceli 2016	26	---	3 018	---	322	---

Kaynak: DİE, 1993; TÜİK, 2013, 2016

İlde ilkokuldan sonra okula devam eden öğrenci sayısı az olmakla birlikte 1955-1980 yılları arasında ortaokula kayıtlı öğrenci sayısında 12 katlık bir artış söz konusudur. 1955'te 459 olan öğrenci sayısı 1980'de 5 845'e yükselmiştir. Aynı yıl mesleki ve teknik ortaokul öğrencilerinin %72'si 2 kız sanat ortaokuluna, %22'si imam hatip ortaokuluna, %6'sı teknik ve ziraat ortaokuluna gitmektedir. İmam hatip ortaokulunun 116, kız sanat ortaokulunun 325, teknik ve ziraat ortaokulunun 33 öğrencisi vardır (Yurt Ansiklopedisi: 1982, 7327). İlde ilkokuldan sonra ortaokula gitme eğilimi çok azdır. 1979 yılında ilkokulları bitiren öğrencilerin % 46'sı ortaokullara kaydolmuştur. 1993'de genel ortaokullardaki öğrenci sayısı 6 577, mesleki ve teknik ortaokullarda 700'dür. 2012/13 yılında ortaokuldaki öğrenci sayısı 3 704'tür. 2016 yılında ildeki ortaokullarda, 1 553 erkek öğrenci, 1 465 kız öğrenci vardır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

İldeki ortaokullarda görev yapan öğretmen sayısı, öğrenci sayısından daha yavaş artmıştır. Öğretmenlerin birçoğu da kadrosuzdur. 1955'de 43 iken, 1980'de 99'dur. Mesleki ve teknik ortaokullarda görevli öğretmen sayısı 1962'de 14, 1980'de 91'dir. 1993 yılında genel ortaokullarda çalışan öğretmen sayısı 148, mesleki ve teknik ortaokullarda çalışanların sayısı da 8'dir. 2012/13 yılında ortaokuldaki öğretmen sayısı 385'tir. 2016 yılında ildeki ortaokullarda 132 erkek öğretmen, 190 kadın öğretmen görev yapmaktadır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

e.Liseler

Tunceli'de 1950'lilerin ortalarına kadar lise yoktur. 1965'te Tunceli Lisesi ildeki tek lisedir ve 143 öğrencisinden sadece 3'ü kız öğrencidir, okulda görev yapan öğretmen sayısı 11'dir. 1980'de lise sayısı 9'a, kız öğrenci sayısı da 796'ya yükselmiştir ve toplam öğrenci sayısı 3 187'dir. Görevli öğretmen sayısı da 196'ya yükselmiştir. 1965-1980 yılları arasında ildeki lise öğrencisi sayısında 15 katlık bir artış yaşanmıştır. Kız erkek öğrenci sayısı arasında henüz bir denge kurulamasa da kız öğrencilerin okula gönderilmesi konusunda olumlu adımlar atıldığı, kız çocuklarının eğitime önem verilmeye başlandığı söylenebilir. Ortaokuldan sonra liseye geçiş oranlarına baktığımızda istenilen seviyede olmadığını görmekteyiz. 1978 ve 1979 yılları arasında ortaokulu bitirdikten sonra liseye kaydını yaptıran öğrencilerin oranı % 66'dır.

Tablo 6: 1993-2013-2016 Ortaokullarda Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Genel Lise	Mesleki ve Teknik Lise	Genel Lise (Öğrenci)	Mesleki ve Teknik Lise (Öğrenci)	Genel Lise (Öğretmen)	Mesleki ve Teknik Lise (Öğretmen)
Tunceli 1993	10	10	2 960	863	311	187
Tunceli 2013	18	10	3 521	947	278	107
Tunceli 2016	11	14	2 526	1 231	173	193

Kaynak: DİE, 1993; TÜİK, 2013, 2016

Mesleki ve teknik lise sayısı 1980 yılında 6'dır. Mesleki ve teknik lise öğrencilerinden 21'i imam hatip lisesine, 269'u kız meslek lisesine, 472'si endüstri meslek lisesine, 91'i tarım meslek lisesine gitmektedir (Yurt Ansiklopedisi: 1982, 7327). 1993'de genel lise sayısı 10, buralardaki öğrenci sayısı 2960, öğretmen sayısı 311'dir. Mesleki ve teknik lise sayısı da 10, talebe sayısı 863,

öğretmen sayısı 187'dir. Türkiye'de de genel lise sayısı 2020, talebe sayısı 990.760, öğretmen sayısı 67.258'dir. Mesleki ve teknik lise sayısı 2219, talebe sayısı 752.711, öğretmen sayısı 57 689'dur.

2012/13 yılında ilde genel lise 18, mesleki ve teknik lise 10'dur. Aynı yıl ilde öğrenci sayısı genel liselerde 3521, mesleki ve teknik liselerde 947'dir. Öğretmen sayısı ise genel liselerde 278, mesleki ve teknik liselerde 107'dir. Türkiye'de de genel lise sayısı 4214, öğrenci sayısı 2.725.972, öğretmen sayısı 119.393'dür. Mesleki ve teknik lise sayısı 6204, öğrenci sayısı 2.269.651, öğretmen sayısı 135.502'dir.

2016 yılında ilde 11 genel lise bulunmaktadır ve ilin Türkiye genel liseler içindeki payı % 0,2'dir. Burada 89'u erkek, 84'ü kadın olmak üzere 173 öğretmen görev yapmaktadır. 1 307 erkek öğrenci, 1 219 kız öğrenci öğrenim görmektedir. İlde bulunan mesleki ve teknik lise sayısı da 14'tür ve ilin Türkiye mesleki ve teknik liseler içindeki payı da % 0,2'dir. Bu liselerde 93 erkek öğretmen, 100 kadın öğretmen görev yapmakta, 695 erkek öğrenci, 536 kız öğrenci öğrenim görmektedir (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

f.Yükseköğretim

Tunceli (Munzur) Üniversitesi 28 Mart 1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na, 22 Mayıs 2008 tarih ve 5765 sayılı kanuna eklenen 102. Maddesiyle kurulmuştur. 6745 sayılı KHK ile ismi Munzur Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. Öncesinde Fırat Üniversitesine bağlı olarak eğitim faaliyetlerini yürütmüştür. 1983 yılında ilde Fırat Üniversitesi'ne bağlı olarak bir meslek yüksekokulu olan Tunceli MYO ve 2006 yılında Tunceli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi kurulmuştur. 2008 yılında bunların ikisi de Tunceli (Munzur) Üniversitesine devredilmiştir.

1990-1991 yılları arasında ilde önlisans ve lisansa yeni kayıt yaptıran talebe sayısı 67, okuyan talebe sayısı 178, mezun olan talebe sayısı ise 79'dur. Ülkede ise önlisans ve lisansa yeni kayıt yaptıran talebe sayısı 177.028, okuyan talebe sayısı 705.409, mezun olan talebe sayısı 80.798'dir. 1992-1993 de bu sayılar ilde sırasıyla, önlisans ve lisansa yeni kayıt yaptıran talebe sayısı 57, okuyan talebe sayısı 136, mezun olan talebe sayısı 66 iken, ülkede önlisans ve lisansa yeni kayıt yaptıran talebe sayısı 245.952, okuyan talebe sayısı 859.484, mezun olan talebe sayısı 87.428'dir.

2000 yılında ilde yeni kayıtlı öğrenci 58, okuyan öğrenci 182, mezun öğrenci 61 olup, ülkede yeni kayıtlı öğrenci 372.883, okuyan öğrenci 1.508.205, mezun öğrenci 212.028'dir. 2006 yılında ilde yeni kayıtlı öğrenci 203, okuyan 369, mezun 79'dur. Aynı yıl ülkede yeni kayıtlı öğrenci 580.992, okuyan öğrenci 2.291.762, mezun öğrenci 340.599'dur.

2016 yılında ise ilde yeni kayıtlı öğrenci 1260, okuyan 6402, mezun 1781 iken ülkede yeni kayıtlı öğrenci 1.306.708, okuyan öğrenci 6.627.505, mezun öğrenci 753.480'dir (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016). 2000 yılında ilde üniversite bitirenlerin 22 ve üstü yaş nüfusa oranı ise 7,37'dir. 2000 yılından sonra günümüze kadar genel itibarıyla ilde yükseköğretimdeki öğrenci sayısında artış olmuştur. İlde üniversitenin varlığı ve öğrenci sayısının her eğitim öğretim yılında artarak devam etmesi, hem maddi hem manevi olarak ile katacakları açısından önem arz etmektedir.

1990-1991 yılında ilde, kendi biriminde görevli olan öğretim elemanı sayısı biri yardımcı doçent olmak üzere toplamda 8'dir. Başka birimlerden gelenler ise yine bir tanesi yardımcı doçent olmak üzere 3'tür. 2008-2009 yılında kendi biriminde görevli öğretim elemanı sayısı 1 profesör, 1 yardımcı doçent ve 7 diğer öğretim elemanı¹ olmak üzere toplamda 10'dur.

¹ Diğer öğretim elemanı: Öğretim görevlisi, Okutman, Uzman, Araştırma Görevlisi, Çevirici, Eğitim Öğretim Planlamacısı.

2012-2013 yılına gelindiğinde öğretim elemanı sayısında neredeyse 29 kat bir artış olmuştur. Hem üniversitenin açılması hem de verilen teşvik bu artışta etkili olmuştur. 7 profesör, 8 doçent, 63 yardımcı doçent, 210 diğer öğretim elemanı olmak üzere toplam 288 öğretim elemanı ilde görev yapmaktadır.

2016 yılı itibariyle üniversitede 250 erkek, 160 kadın olmak üzere toplam 410 öğretim elemanı görev yapmaktadır. Bunlardan 7'si profesör, 19'u doçent, 119'u yardımcı doçent (2018 itibariyle doktor öğretim görevlisi), 265 de diğer öğretim elemanıdır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2016).

İlde 2016 yılı itibariyle yüksekokul veya fakülte bitiren kişi sayısı 12 185 olup, oranı % 17,56'dır. İl bu oran ile % 14,94 olan ülke değerinin üzerindedir. İlde yüksek lisans mezunu kişi sayısı 545, doktora mezunu kişi sayısı da 113'tür. Yüksek lisans mezunlarının ülke içindeki payı % 0,08 iken, doktora mezunlarının ülke içindeki payı % 0,06'dır.

g.Yaygın Eğitim

1979 yılında Tunceli'de 5 pratik kız sanat okulu, 1 Kuran kursu, 18 halk dershanesi, 45 mesleki eğitim kursu, 1 sosyo-kültürel amaçlı kurs vardır. 1981 yılında ülke çapında yürütülen okuma yazma seferberliği esnasında ilde, 130 kurs açılmış, bu kurslara yaklaşık olarak 2000 kişi katılım göstermiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 4327).

İldeki halk eğitim merkezi 1971 yılında şuan ki binasına taşınmıştır ve hala Tunceli halkının hizmetindedir. Kurumda 5 sınıf öğretmeni, 2 İngilizce öğretmeni, 1 Almanca öğretmeni, 2 giyim öğretmeni, 2 el sanatları öğretmeni, 1 beden eğitimi öğretmeni, 1 bilgisayar öğretmeni, 1 tesisat öğretmeni, 1 müzik öğretmeni, 1 rehber öğretmen, 1 okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplam 18 öğretmen görev yapmaktadır. Bundan başka kurumda 1 memur, 1 teknisyen ve 4 hizmetli bulunmaktadır. 2018 itibariyle kurumun toplam bütçesi 244 bin TL'dir.

Tunceli halk eğitim merkezinde 2013-2014 eğitim öğretim yılında açılan mesleki ve teknik içerikli kurs sayısı 120'dir. Bu kurslara katılan kişi sayısı 3 308 iken belge alan kişi sayısı da 3 299'dur. Aynı yıl kurumda 63 genel kurs açılmıştır. 1 298 kişinin katılım sağladığı bu kurslardan, 1 031 kişi belge almıştır. Kurumda okuma yazma kursu da verilmektedir. Bu anlamda 201 kurs açılmış, 4 638 katılımcıdan 4 359'u belge alabilmiştir (MEB, Tunceli Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Dökümanlar).

h.Okullaşma Oranı, Okul ve Öğretmen Başına Öğrenci Sayıları

Tunceli 1963 yılında hem ilköğretim hem de ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayıları açısından ülkeden iyi durumda olup, öğretmen başına düşen öğrenci sayısında ülke değerleriyle hemen hemen aynıdır. 1993 yılında ilkökulda, ortaokulda ve ortaöğretim kademesinde okul ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ülkenin durumundan iyidir. Aynı yıl mesleki ortaokul başına düşen öğrenci sayısında da ülkenin durumundan iyidir ancak öğretmen başına düşen öğrenci sayısı açısından ülkenin durumuyla kıyaslandığında 5 katlık bir fark ortaya çıkmaktadır. 1993 yılında ilde 8 mesleki ortaokul bulunmakta olup, öğrenci sayısı 700, görev yapan öğretmen sayısı da 8'dir. Yine 2013 ve 2016 yıllarında ilin durumu bu anlamda ülkeden iyi durumdadır.

1989-90 yılları arasında ilde ilkökul kademesinde okul başına düşen öğrenci sayısı 53, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da 23'tür. Türkiye'de ise okul başına 145, öğretmen başına 34 öğrenci düşmektedir. İl bu değerleriyle ülkeden iyi durumdadır. Genel ortaokullarda okul başına düşen öğrenci sayısı 243, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 91'dir. Ülke değerleri ise sırasıyla 367 ve 45'tir. İlde mesleki ve teknik ortaokullarda okul başına 71 öğrenci, ülkede ise 315 öğrenci düşmektedir. Genel lise kademesinde okul başına düşen öğrenci sayısı 228, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da 14'tür. Türkiye'de ise okul başına 462, öğretmen başına 12 öğrenci düşmektedir. Burada ilin öğretmen başına düşen öğrenci sayısı açısından ülke değerlerinin altında kaldığı

görülmektedir. Mesleki ve teknik liselerde de ilde okul başına 63 öğrenci, öğretmen başına 5 öğrenci düşmektedir. Ülkede ise okul başına 312, öğretmen başına 12 öğrenci düşmektedir (DİE: 1993, 128-129).

Tablo 7: Okul ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (A-Okul başına öğrenci sayısı B-Öğretmen başına öğrenci sayısı)

	İlköğretim						Ortaöğretim			
	İlkokul		Ortaokul		Mesleki Ortaokul		Lise (genel)		Mesleki ve Teknik Lise	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Türkiye 1963	130	45	434	23	188	14	430	16	258	18
Türkiye 1993	134	28	338	47	362	17	490	15	384	15
Türkiye 2013	195	19	304	18	---	---	506	16	308	14
Türkiye 2016	195	17	301	16	---	---	377	13	419	12
Tunceli 1963	68	46	173	20	98	13	188	17	---	---
Tunceli 1993	48	18	253	44	88	88	296	10	86	5
Tunceli 2013	101	11	131	9	---	---	270	18	48	4
Tunceli 2016	97	11	114	9	---	---	172	11	70	5

Kaynak: DİE,1965, 1993; TÜİK 2013, 2016.

Milli eğitimin 2006-2007 eğitim istatistiklerine göre (örgün eğitim), Tunceli’de ilköğretim kademesinde okul başına 182, şube başına 19, öğretmen başına 15 ve derslik başına 16 öğrenci düşmektedir. Genel liselerde okul başına 169, şube başına 22, öğretmen başına 11 ve derslik başına 18 öğrenci düşmektedir. Mesleki ve Teknik liselerde okul başına 111, şube başına 20, öğretmen başına 16 ve derslik başına 41 öğrenci düşmektedir. Aynı yıl Türkiye’de ise ilköğretimde okul başına 305, şube başına 27, öğretmen başına 26 ve derslik başına 34 öğrenci, genel liselerde; okul başına 504, şube başına 30, öğretmen başına 18, derslik başına 32 öğrenci, mesleki ve teknik liselerde; okul başına 276, şube başına 27, öğretmen başına 14, derslik başına 29 öğrenci düşmektedir. (MEB: 2006-2007). Bu haliyle ilin Türkiye ortalamasına göre iyi durumda olduğu söylenebilir.

İlkokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013/14 öğretim döneminde Türkiye’de 19 iken, Tunceli’de 11’dir. Ortaokulda ise ilde 9, ülkede 18’dir. Yine aynı öğrenim dönemi için ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Tunceli’de 8 ve Türkiye’de 15 değerini almıştır. Genel liselerde ilde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 14, ülkede 16 olup mesleki ve teknik lisede ilde 4, ülkede 14’tür.

1980 yılında ilde ilkokula giden nüfusun okullaşma oranı %80’dir. 2000-2001 yılı eğitim öğretim döneminde ilköğretimde okullaşma oranı 110,14, liselerde okullaşma oranı 44,32, mesleki ve teknik liseler oranı 33,64’tür (Dinçer vd. 2003, 129).

Tablo 8: 2007-2016 Yıllarında İlköğretim ve Ortaöğretim Düzeyinde Okullaşma Oranı

2007	Türkiye			Tunceli		
	İlköğretim	Ortaöğretim		İlköğretim	Ortaöğretim	
Toplam	97.3	58.5		95.7	68.8	
Erkek	98.5	61.1		95.2	69.4	
Kız	96.5	55.8		96.2	68.2	
2016	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim
Toplam	91,1	95,6	82,5	90,3	94,7	85,1
Erkek	91,0	95,6	82,6	90,0	95,2	85,7
Kız	91,2	95,7	82,3	90,7	94,2	84,5

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim İstatistikleri, 2007, 2016)

Tablo 5’te 2007 ile 2016 yıllarında hem ilde hem de ülke genelinde ilköğretim ve ortaöğretimde okullaşma oranları verilmiştir. 2007 yılında il, ilköğretim düzeyinde ülke ortalamasının altında olup, ortaöğretim düzeyinde ülke değerinin üzerindedir. 2016 yılında ilkokul ve ortaokul okullaşma oranlarında il ve ülke değerleri hemen hemen aynıdır. Aynı yıl için ortaöğretimde okullaşma oranlarına bakıldığında ilin değerleri ülkenin biraz üzerindedir.

1.Tunceli Halkevi

Halkın eğitimi için gerçekleştirilne kurumsal ve mimari altyapı, Cumhuriyetin ideolojik gündeminde önceliğe sahiptir (Bozdoğan, 2002). Bu amaçla 1930'lu Türkiye genelinde Halkevleri açılmaya başlanmış, Halkevleri bünyesinde, dil tarih ve edebiyat, güzel sanatlar, gösterit, spor, sosyal yardım, halk dersaneleri ve kurslar, kitapsaray ve yayın, köycülük, müze ve sergi olmak üzere 9 şube bulunmaktadır (Sertel, 2013: 208; Deniz, 2009: 126).

Tunceli'de halkevi ilk olarak 1937 yılında Pertek'te açılmıştır. Ardından Hozat ve Pülümür ilçelerinde de açılır. İlde, 1951 yılında kapatılana kadar halkevlerinden başka 55 tane de halkodası bulunmaktadır (Sertel, 2013: 209). Halkevleri ilde yürüttükleri eğitim, kültür ve sanat faaliyetleriyle, halkın eğitim ve kültür seviyesinin artması için çalışmıştır. Açılan okuma yazma kursları ilin okuryazar oranının artmasına şüphesiz katkı sağlamıştır.

1.Kütüphaneler

1989 yılında ildeki halk kütüphanesi sayısı 5, kitap sayısı 29 493, okuyucu sayısı da 198 445'dir. İlin Türkiye'deki kütüphaneler içindeki payı % 0,6'dır. Aynı yıl ilde çocuk kütüphanesi yoktur. 1993 yılında ildeki kütüphane sayısı aynıdır. Kitap sayısı 41 009, okuyucu sayısı 266 660'tır (DİE, İl ve Bölge İstatistikleri, 1993, 1994).

TÜİK 2008 ve 2016 verilerine göre ilde 7 kütüphane vardır. 2008-2016 yılları arasında kütüphanelerdeki kitap sayısında artış olurken okuyucu sayısında azalma vardır. Kitap sayısı 66 920'den 93 331'e, okuyucu sayısı da 46 594'den 41 231'e düşmüştür (TÜİK, 2013, 2016).

SONUÇ

Bu çalışmada, Tunceli'nin Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim alanında gelişimine yer verilmiş, ilin değerleri ülkenin değerleri ile karşılaştırılmıştır.

Ulus devlet yapısı ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de cumhuriyet rejiminin yerleşmesi, ümmet anlayışından ulus anlayışına geçişte eğitim sistemi ve eğitim kurumları oldukça önem taşımaktadır. Bu kapsamda cumhuriyet ile beraber ülkede halkın okuryazar seviyesinin yükseltilmesine ve eğitilmiş vatandaşlara gereksinim olmuştur. Hem ulusun ilerlemesi hem de ülkenin kalkınması hem de vatandaşlar için eğitime talep giderek çoğalmış ve istek çerçevesinde ülkede devlet imkanlarınca okul ve öğretmen sayısı artırılmıştır. Hükümetlerin eğitim siyaseti doğrultusunda oluşturulan planlar ülkenin eğitim politikalarına yön vermiştir.

Tunceli, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim düzeyi bakımından genel olarak geri olsa da sosyo-ekonomik gelişmişlikte de geri olduğu düşünülürse eğitim konusunda iyi durumda olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

1970'den 1990'lı senelere ulaşıldığında yurttan 5 tane kalkınma programı uygulanmıştır. Birinci beş yıllık kalkınma programında Tunceli'ye yapılan kamu yatırımları içinde eğitime ayrılan pay %52,1'dir. İlerleyen yıllarda bu pay azalmış, ikinci planda %33,3, üçüncü planda %25, sonrasında %15,5 olmuştur (Türkmen: 2012, 303).

DPT'nin 1975 verilerine göre eğitim alanında iller arası gelişmişlik sıralamasında il 36. sırada yer almış ve bu haliyle birçok Doğu Anadolu ilinden iyi durumdadır. 1945-1960 yılları arasında ildeki okuryazar oranı %20,7 iken, bu oran 1975'de %55,2'ye çıkmıştır. Aynı yıl ülke ortalaması %61,9'dur ve il bu ortalamanın altında olsa da bulunduğu bölgedeki illerin ortalamasının üzerindedir. 1980 yılında ilde 6 ve üzeri yaş grubunda herhangi bir okuldan mezun olmayıp okuma yazma bilenlerin oranı %19'dur. 2015'te, Tunceli'de 6 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyenlerin oranı 7,3'e kadar düşmüştür. Türkiye'de ise bu oran % 3,78'dir.

İlde 2008 yılında açılan üniversite eğitim alanında olumlu bir etki yapmıştır. İlin ülke genelinde eğitim endeksinde birinci sırada yer aldığı 2015 yılında fakülte veya yüksekokul mezunu oranı

%17,9'dur. Aynı yıl ilin kamunun eğitim hizmetlerinde memnuniyet oranı %63,3'tür. Her ne kadar eğitim alanında yatırımlar yapılsa da henüz istenilen düzeye ulaşamadığından ilin gelişimi ve il dışına göçü engellemek için bu yatırımlar artırılarak devam etmelidir.

KAYNAKÇA

- Akarsu**, Fusun. (2000). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Uygulamaları: Bir Özet Değerlendirme Eğitim ve Bilim Dergisi, 25(116), 3-7. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5271> erişim 01.08.2017.
- Ertürk**, Selahattin. (1998). Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme, Ankara.
- Deniz**, Muzaffer. (2009). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Antalya Şehrinde Eğitim (1923-1950)". (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Derman**, M. Taner ve Handan Asude Başal. (2010). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretimde Niceliksel ve Niteliksel Gelişmeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 560-569.
- DİE** (1945). Genel Nüfus Sayımı Verileri.
 -----(1960); Genel Nüfus Sayımı Verileri.
 -----(1965); Genel Nüfus Sayımı Verileri.
 -----(1980), Genel Nüfus Sayımı Verileri.
 -----(1993); Genel Nüfus Sayımı Verileri.
 -----(1994); Genel Nüfus Sayımı Verileri.
- Dinçer, Bülent vd. (2003); İllerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- DPT** (2000). Doğu Anadolu Projesi Ana Planı. Cilt:1.
- Hesapçioğlu**, Muhsin. (2009). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikası Ve Felsefesi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 29, 121-138.
- Işık**, Yüksel. (2012). Geçmişten Geleceğe Tunceli Projesi. Tunceli Valiliği.
- MEB** (1999). Eğitim İstatistikleri
 -----(2006-2007). Sayısal Veriler.
 -----,Tunceli Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Dökümanlar.
<http://tuncelihem.meb.k12.tr/tema/> Erişim: 30.03.2018.
- Sertel**, Savaş. (2013). Tunceli'de Açılan Halkevleri Ve Halkodaları (1937-1951). *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl 6, Sayı XV.
- Sürmen**, Y. Gülizar. (2011). "Türk Milli Eğitiminde Örgün Eğitimin Yeri Ve Okul Öncesi Eğitim". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TÜİK**, (1990), Bölgesel İstatistikler, Demografik Veriler.
 -----, (2000), Bölgesel İstatistikler, Demografik Veriler.
 -----, (2017), Bölgesel İstatistikler, Demografik Veriler.
 -----, (2000). Bölgesel İstatistikler, Eğitim istatistikleri.
 -----, (2007). Bölgesel İstatistikler, Eğitim istatistikleri.
 -----, (2013). Seçilmiş Göstergelerle Tunceli.
 -----, (2015). İllerde Yaşam Endeksi.
 -----, (2016). Eğitim istatistikleri.
- Türkmen**, İsmet. (2012). Kalkınmada Öncelikli Yörelere Çerçevesinde Tunceli'ye Yapılan Kamu Harcamaları Ve Yatırımlar (1963-1981). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (2), 295-307, Elazığ.
- Yurt Ansiklopedisi**, (1982). "Tunceli" Maddesi, V. Cilt, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.